

„Telivérek” alkonya és más tévelygésem II.

Az elfuserált vonaltenyésztéstől a szabad párosításig

Mottó: Hogy véleményünkkel szembe megyünk a jelenlegi közhangulattal, úgy gondolom, tisztában vagyunk. Véleményünket ennek tudatában vállaljuk.

Ankert olvasva a szoros rokontenyésztők, a „vonalba” gondolkodók országává váltunk. Desmet-Mathys, Symons, Marcel Desmet, újabban Koopman stb. vonalakról beszélünk. Érzésem szerint ezen a téren is fordítva ülünk a lovon. „Eretneknek tűnő” gondolataim megértetéséhez induljunk a „tenyésztés egyik kályhájától”! Tekintsük át a vonaltenyésztés definícióját, alapvető célját, és hatékony műveléséhez szükséges legfontosabbnak tűnő feltételeket!

A vonaltenyésztés lényegi célja nem más, mint egy **kiváló egyed** tulajdonságainak rögzítése. Ennek a **kiváló tulajdonságokkal rendelkező** – nagyobb utódszám okán, többnyire apa – állatnak a genetikai alapjai révén kívánunk hozzá hasonló utódnemzedéket létrehozni. Ezért a kiválasztott vonalalapítóval kialakított állományt, vele minél szorosabb rokonságba próbálunk hozni.

Természetesen a vonaltenyésztés is meglehetősen szigorú keretek között és feltételrendszerrel működhet hatékonyan. Öncélúan alkalmazása esetén a kudarc előre borítékolható.

A hatékony vonaltenyésztéshez a következő feltételek szükségesek:

- a vonalalapító apaállatot minél hosszabb ideig kell tenyésztésben tartani;
- a szigorú szelekció végett minél nagyobb egyedlétszámra van szükségünk;
- gondoskodni kell valamennyi egyed szakszerű táplálásáról és gondozásáról.

A hazai galambászok döntő többsége Anker Alfonz könyvében tenyésztői riportokat, és tenyésztési módszereket egyaránt olvashatott. Olvashatott az adott tenyésztő galambjaira – Anker szerint – legjellemzőbb tulajdonságokról, illetve azok – szintén Anker szerinti – értékeléséről is. ...és levonta a következtetéseket:

1. Adott tenyésztőnél kelt galambok adott tenyésztő vonalába tartoznak. Megalkottuk a magunk TELIVÉR-eit. Így születtek - sok más mellett például - a telivér Desmet-Mathys-ok. Hogy Valér Desmet-től behozott galambok egy része – dúcfeltörését követően – került az országba, tehát fogalmaim szerint inkább volt tekinthető keresztzettnek, mint „telivérnek”. (Roger Desmet jelenlegi galambjairól nem is beszélve.) Az előzőekhez hasonlóan Symonstól Anker Alfonz „frissítés” után, a legeredményesebb galambjaiból hozott. Ezek a galambok Vermeyen – Commine kombinációnak tekinthető galambok aztán nálunk rendkívül gyorsan „telivérré” váltak. Miért? Mert Symons-nál keltek? S ha igen, akkor a nálunk kelő galambot miért nem Tóth-nak, Kiss-nek... hívjuk? Próbáltak már lecsóból paprikát készíteni? Vajon miért feledkezünk meg Anker Alfonz tanításának ide vonatkozó részéről: „A galamb tenyésztője az, aki a szülők párosítását meghatározta.”

2. „Megtanultunk” vonalakban gondolkodva „tenyésztetni”. Ezzel belefutottunk „tenyésztői tevékenységünk” talán legnagyobb tévedésébe. Elhittük, hogy a fentiekből következően, a sok esetben meglehetősen heterogénnek tekinthető állományok, genetikailag komoly hasonlósággal bírnak. „Telivér” vonalakat tartunk fenn, vagy egy Janssen galambot egy Aarden-nel párosítottunk. Ezzel szezonra cseréltük a fazont. Azt hittük, galambunk hordozza a „vonalt” jegyeit, holott minden „vonalt” – szerencsés esetben – a kialakulását alapvetően meghatározó **EREDMÉNYES GALAMB**, ritkább esetben galambok sajátosságait – leginkább verseny- és tenyészértékét - hordozza. Ez pedig, rendkívül finoman fogalmazva is óriási különbség! Pedig ugyanabban a könyvben, melyet oly sokszor idézünk, olvashattuk azt is, hogy – Anker szavaival - „a testvérek gyakran különböznek”.
3. Ezzel figyelmen kívül hagytuk a genetika, mint tudomány vonalenyésztésre vonatkozó célmeghatározását: **kiváló egyed tulajdonságainak rögzítése**. Elhitettük magunkkal és másokkal is, hogy elég „Bendegúz 176” fiát, uram bocsá unokáját vonalalapítóknak kikiáltanunk. Azzal, hogy feltételezés alapján vonalalapítóvá nevezünk ki egy állatot, kihagytunk a három lépcsős tenyésztésszervezési modell első lépését. Célt faragtunk az eszközből. ...és higgyék el, egy megfelelően erős szelekciós nyomás még ezt az alapvető kisiklásunkat is helyes mederbe terelhetne volna. Volna, ha kellő számú, kellően megbízható ivadékvizsgálati eredmény állt volna a rendelkezésünkre, s ezeket figyelembe vettük volna. De hol vagyunk mi ettől? A genotípus-környezet interakciót figyelembe véve, lehetőségeink sok esetben az adott genetikai érték szinten tartását sem teszik lehetővé. Tartás-, és takarmányozás-, egészségügyi-, szállítás- és eresztéstechnológiánkból következően, többnyire, eredményes galambászatnak megfelelő galambjaink genetikai potenciáljának megőrzésére sincs esélyünk. „Életben maradnak a túlélők.” – mondta a katasztrófa szakértő. A hazai átlag erősen technológiai tűrőképességre „szelektált”.

Hogy ezt Anker Alfonznak köszönhetnénk? Ugyan emberek! Többször felmerült bennem, hogy én egy másik „Repülő keresztretjvényt” olvastam. Ennek természetesen nem lehet realitása. Barátom hívta fel a figyelmemet, hogy Anker könyvét (is) sokan „kijegyzetelik”. Aláhúzással jelölik a lényegesnek vélt részeket. Gondoltam megér egy próbát. Kaposvári lévén, kértem kölcsön néhány Repülő keresztretjvényt. ...és csakugyan! Végig lapozva őket, szinte mindegyikben szembesülhettem az említett aláhúzásos kiemeléssel. A végén nekem is sajátos technikám kezdett kialakulni: Az aláhúzatlan részeket kezdtem olvasni. Ezek közé tartozott a „Mennyit érnek tenyészállataink?” című fejezet is. A pontosság kedvéért próbálom idézni:

„... Visszatérve a gondolatsor kiindulópontjához, a származási lapokhoz. Az ősoket tanulmányozni azért kell, hogy ismereteket és látókört szerezzünk a kérdéses fajtát, törzset illetően. Egyébként a távoli ősökre alapozva legfőképpen az additív tulajdonságok terén nem szabad engedményeket tennünk azoknál az állatainknál, melyekkel ma dolgozunk. Mert hiába vannak a legnagyoszerűbb küzdenitudasú ősök, pl. az ötödik nemzedékben, ha a szülők és a nagyszülők ebbéli minősége már közepeszerű. Hiába váránk, hogy utódaikban ez a képesség felbukkanjon. Sohasem fog.

Hány helyen halljuk ma is, hogy ez itt egy „Hopfner”, egy „Dunker Bordeaux”, vagy egy „Dax”. Ezek az ősök olyan távolságban vannak a mostani galamboktól, hogy önmagunkat álltatjuk vele, ha ilyen alapon valami értéket várunk tőlük. Fiatalabb éveimben – éppen a genealógia iránt érzett szenvedélyem következtében – a gyakorlatban én is sok esetben rózsaszínű szemüveggel néztem egyik, vagy másik állatot (galambot is) a származásban szereplő valamilyen szuper ős miatt. Az élet és

több százezer állat tenyésztése, teljesítményének alakulása, a mindebből adódó személyes tapasztalatok azonban megtanítottak arra, hogy egy tenyészállat, mindig pontosan annyit ér, mint amennyit az utódok tudnak és sohasem annyit, mint amennyit esetleg annak idején ő maga, vagy ősei tudtak.

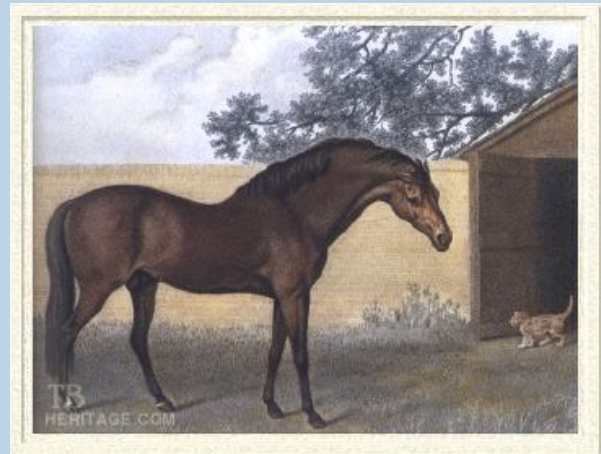
Ha egy híres származási háttérrel rendelkező egyed utódai nem produkálják a szükséges képességszintet, egy kevésbé neves ősöktől való, de ennek ellenére értékes tulajdonságokat örökítő állat viszont igen, habozás nélkül elejtem az előbbit, és kiaknázom azokat az előnyöket a tenyésztésben, melyeket az utóbbi nyújt. A régi babérok hamar elszáradnak, az élet halad, és a józan tenyésztő ezeket nem hagyja számításán kívül...”

A mellékelt képen Godolphin Arabian látható, elmaradhatatlan macskájával. Az 1725-ben született csődör az angol telivértenyésztés alapjait lerakó „négy mén” egyike. Az 1700-as évek közepén az angol telivéreket erőteljesen teljesítményorientáltan szelektálták. Maholnap 2011-et írunk. ...és mind a mai napig sokan vannak, akik nem értik a háromlépcsős tenyésztés-szervezési modell lényegét. Lehet, hogy nagy buzgalmunkban - Anker Alfonz tanításaitól függetlenül - megfedkezünk minden tenyésztési módszer alapjáról, a teljesítményorientált szelekcióról? Lehet, hogy a rózsaszínű ködben szem elől tévesztettük a nagy teljesítményű galambot, mint a postagalamb-tenyésztés egyetlen és valódi célját? Lehet, hogy Anker Alfonz által eszközként ajánlott metódusokat céllá avanszáltunk? Lehet, hogy bizonyos fejezeteket úgy, ahogy volt átlapoztunk? Egyetlen könyvben sem találtam aláhúzva a „Szabad párosítás?” című fejezet egyetlen sorát sem. Gondolom, sokan a fejezetek „mostohagyerek”-ének tartották, tarthatják. Elolvastam hát ezt is.

Részlet a fejezetből:

„...A másik gondolatsor viszont Vermeijen gondolatainak megértéshez hozhatna közelebb. Ha valakinek többféle véralapú állománya van és sok év után tele van magasabb értékű galambokkal – mint ahogyan Vermeijen esetében lehetett – akkor az állomány nagyobbik fele maga is eldöntheti, hogyan akar párba menni. Ilyen esetekben éppúgy jó galambok szülehetnek, mintha mi párosítjuk, kissé más variációkban őket. Ezt meg tudom érteni...”

Elérkeztünk tehát Vermeijen-hez. Figyelemre méltó, ahogy Anker nemhogy nem gúnyolta, de tisztelettel tárgyalta, megpróbálta megérteni, s ebből adódóan, megpróbált profitálni Vermeijen módszeréből is. Mi lehet a tanulság? Hiszem, hogy megfelelő fiziológiai állapot biztosítása nélkül nem lehet eredményt elérni. A mai hazai valóságban – rendkívül kevés kivételtől eltekintve - ezen a téren olyan mélységű lemaradással állunk szemben, hogy kátyúk helyett, szinte már szakadékokról beszélhetünk. Ebből következően a fiziológia (élettan) területe nagyságrendekkel gyorsabb és hatékonyabb előre lépési lehetőséget kínál, mint bármely tenyésztési módszer, bármilyen szakszerű alkalmazása. Amennyiben, megfelelő fiziológiai állapotok folyamatos biztosítása mellett, kellően erős, következetes és tudatos szelekciót végzünk, az additív gének magas szintje egyre inkább, akarva akaratlanul biztosítottak tekinthető. Ez minél inkább így van, annál kisebb szerep jut a „tudatos párosításoknak”. S máris elérkeztünk az állattenyésztés leglényegesebb eleméhez, a lehető legegzaktabb (legpontosabb) teljesítményvizsgálati alapokon álló szelekcióhoz. Ennek hiánya

minden tenyésztési módszert sikertelenségre ítél. Ezért, ha egyszer valaki rákényszerítene, hogy – elszakítva egymástól - rangsort állítsak fel „tenyésztés” és szelekció között, habozás nélkül utóbbit választanám. E nélkül ugyanis, önmagunkat, s másokat is félrevezetve, egyre nagyobb arányban, papírgalambok gyártunk. Vajon mi értelme ennek? Mindezek után, kérem, képzeljék el, hogy holnapról hirdetni kezdem: Anker Alfonz ötletétől vezérelve, többnyire szabad párosodást engedek galambjaimnak! Megmosolyognak? Anker Alfonz félremagyarázásával vádolnak? Legalább olyan alappal tehetnék, mint amilyen „alappal” sokunkat „hütlenséggel” vádolnak, mert hogy anno Anker Alfonz állományából származó galambjainkat váltottuk. Vajon hütlenséggel vádolhatta-e Jef Symons a Professzort, miután a vélt genetikai előrehaladás reményében, Anker, a tőle származó galambjait szinte teljes mértékben leváltotta?

Anker Alfonz könyve valóban rendkívül olvasmányos. Talán éppen ez „vezeti meg” az átlagos olvasót. A „Repülő keresztretjtvény” ezzel együtt egyáltalán nem szájbarágós és legkevésbé sem dogmatikus. Értelemszerűen nem tárgyal számára evidens (magától értetődő) dolgokat. Ezt nem is várhatjuk tőle. Talán épp ezért túl sok félresiklásra ad lehetőséget, de arról végképp nem Anker Alfonz tehet, hogy a galambtartás semminemű előképzettséghez nincs kötve, s hogy a galambtartók döntő többségének nincs is igénye az önképzésre. Pedig, higgyék el, attól, hogy hallottam Einstein relativitás elméletéről, még nem tartom valószínűnek, hogy meg tudnák oldani egy öt ismeretlenes egyenletet. Nem is értem, miért lepődünk meg azon, hogy ebben az országban sokan vannak, akik azt hiszik, ha párba kényszerítenek két galambot, tenyésztőnek mondhatják magukat, ha elfogadjuk, hogy ha valaki hosszú távú útra galambot kosaraz, automatikusan hosszútávú galambásznak mondhatja magát?

Írásom talán sarkít, de feltétlen szerettem volna rámutatni, hogy a különböző tenyésztési eljárások öncélú alkalmazása, a galambászat teljesítményorientált szelekciótól való elrugaszkodása, az állományok genetikai potenciáljának egyértelmű hanyatlásához vezet! Ugyanígy a genetikai potenciál csökkenését eredményezi a galamb igény szintjétől elmaradó elhelyezése és ellátása. Mindezek mellett, szerettem volna felhívni a figyelmet, a genetikai értelemben „zárt” és „nyitott” állomány közti, genetikai előrehaladás lehetőségének tekintetében tetten érhető alapvető különbségre. Számomra az előbb tárgyalt polémiák, a honi galambászat legnagyobb kátyúinak tűnnek. Hogy egy-egy ellenpéldát, szinte mindenki tudna mondani? Szappanos Istvánt idézve: „A vasúti szerencsétlenségnek is lehetnek túlélői...” A fenti anomáliákat Anker Alfonz könyvével magyarázni, majdnem olyan, mintha Albert Einstein relativitáselméletét a saját szánk íze szerint próbálnánk tolmácsolni...

Hogy mi köze mindennek a telivérekhöz? Első olvasatra talán nem túl sok, de annyi mindenféleképpen, hogy korrekt teljesítményvizsgálati adatok mellőzésével, - akár a legnemesebb állományból indulva is - generációról generációra csökkeni fog a kiemelkedő képességű egyedek születésének esélye. Illetve, hogy a kontrollált teljesítmény mellett, minél több szempontot – ilyen lehet bizonyos történelmi nevekhez, „vonalakhoz”, vagy akár a „tisztavérűséghez” való ragaszkodás is - juttatunk szerephez a szelekció, majd a párosítás során, annál inkább háttérbe szorítjuk a lényegét!

A világ postagalambsportja a racionalitás irányába halad. Az eredményes galambászat kereteibe, egyre kevésbé férnek bele a kisebb-nagyobb „lazarások”. Bízom benne, hogy írásom képes lehet segítséget nyújtani egy racionálisabb, eredmény centrikusabb út, egy részének kijelölésében. Hiszem, hogy sokak számára „eretneknek” tűnő gondolataimmal egyre kevésbé vagyok egyedül. Hogy véleményünkkel szembe megyünk a jelenlegi

közhangulattal, ezzel úgy gondolom, tisztában vagyunk. Véleményünket ennek tudatában vállaljuk.

Kaposvár, 2010-11-08

Vétek János